

NIEUW LICHT

OP OUDE WOORDEN

DEEL 2

Marc de Klijn

NIEUW LICHT

OP OUDE WOORDEN

DEEL 2

Buijten & Schipperheijn *Motief* – Amsterdam

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door Stichting Visual Perspectives,
www.stichtingvisualperspectives.nl

ISBN: 978-94-6369-298-4

© 2025 Buijten & Schipperheijn *Motief*
Amsterdam

Behoudens uitzonderingen krachtens de Auteurswet van 1912 mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Voor het maken van kopieën uit deze uitgave, ook voor zover toegestaan door de Auteurswet, zijn vergoedingen verschuldigd. Voor betaling van vergoedingen en voor toestemming voor het overnemen van gedeelten in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken wende men zich tot de uitgevers.

Aquarellen: Marc de Klijn

Gedichten: Henny van Hartingsveldt – pagina 82 en 328

Gedichtfragmenten

Guillaume van der Graft - pag. 83-90, 332, 333, 335 - *Verzamelde gedichten*, Baarn 1982

Hans Bouma - pag. 329, 330, 334 - *Op reis om weer thuis te komen*, Kampen 1998

J.H. Leopold - pag. 331 - *Verzen*, Amsterdam 1977

J. Greshoff - pag. 336 - *Verzamelde gedichten*, 's-Gravenhage / Rotterdam z.j.

Omslagillustratie: Marc de Klijn

Omslagontwerp: Tamar de Klijn

Vormgeving: Buijten & Schipperheijn

Inhoud

Ten geleide	7
BERESJIET – IN HET BEGIN	12
WAJERA – EN HIJ VERSCHEEN	35
CHAJEE SARA – LEVENSJAREN VAN SARA	59
Rauwe werkelijkheid	82
Beeldkatern I	83-90
MISJPATIEM – RECHTSVOORSCHRIFTEN	91
TROEMA – BIJDAGEN	115
PEKUDEI – TELLINGEN	139
TZAV – DRAAG OP	162
KEDOSJIEM – HEILIGEN	185
BECHUKOTAI – VOLG MIJN VOORSCHRIFTEN	209
NASO – NEEM	233
SJELACH LECHA – STUUR VOOR JEZELF	257
CHOEKAT – VOORSCHRIFTEN	280
BALAK – BALAK	303
Vermeende werkelijkheid	328
Beeldkatern II	329-336
DEVARIEM – WOORDEN	337
SJOFTIEM – RECHTERS	361
KI TETZEE – ALS U UITGAAT	384
De betekenis van Hebreeuwse woorden	408
Literatuur	409

Ten geleide

Dit eerste vervolgdeel van mijn boek *Nieuw licht op oude woorden* is ontstaan vrijwel direct nadat het volledige manuscript van het eerste deel was gecorrigeerd en bij de uitgeverij was ingeleverd.

Er is mij geen tijd of gelegenheid gegund om na het voltooien van de zestien hoofdstukken op mijn lauweren te gaan rusten. Integendeel. De Eeuwige heeft mij duidelijk gemaakt dat ik weliswaar een goed leesbaar en waardevol boek had geschreven, maar dat het niet volledig was. Ik zou de gehele Tora moeten behandelen, om Gods voorschriften, leefregels en geboden recht te doen.

De onderliggende thematiek van het eerste deel was geconcentreerd op de gespannen en zelfs vijandige verhouding tussen jodendom en christendom. Op het wantrouwen tussen Joden en Christenen dat mijns inziens onnodig is. Er is meer dan voldoende aanleiding om te benadrukken dat Joden en Christenen in één en dezelfde God geloven, en daarom met elkaar verbonden zijn in plaats van gescheiden.

Maar dit is slechts een deel van de problematiek, waarmee wij vandaag te maken hebben.

Hoe ziet onze samenleving er vandaag uit? Wat hebben wij met Gods openbaring gedaan? Of liever: misdaan. Wij hebben collectief God de rug toegekeerd en hebben onze eigen koers bepaald. Daarover gaat dit boek, dat ons een spiegel voorhoudt. Het brengt Gods geboden enerzijds volledig en nadrukkelijk dichterbij en vult lacunes op die in het eerste boek niet aan de orde zijn gekomen. Anderzijds is het een forse kritiek op de hedendaagse leef- en denkwereld, op onze samenleving en kan het als een Bijbels onderbouwde maatschappijkritiek beschouwd worden.

De behandeling van de Toragedeelten heb ik toegankelijker, actueler en afwisselender gemaakt door citaten toe te voegen uit relevante literatuur. Daardoor zal dit boek wellicht indringender overkomen dan het eerste deel. De frictie tussen jodendom en christendom is immers niet voor ieder een aansprekend onderwerp. Veel Christenen beschouwen het Joodse volk, maar ook de staat Israël, als een achterhaalde zaak, die na de komst van de Messias geen belangrijke rol meer speelt. Een misvatting van de vervangingstheologie, die helaas ook vandaag nog steeds het

denken van te veel gelovigen beheerst. Anderzijds houden veel Joden zich niet bezig met de christelijke religie, die zij als afgoderij beschouwen. Maar zowel Christenen als Joden hebben te maken met de maatschappij waarin zij vandaag leven. Een maatschappij die steeds verder afgedwaald is van Gods richtlijnen voor ons leven.

Ik hoop dat de lezers door de inhoud van dit vervolgdeel geraakt worden en gaan nadenken over de samenleving waarin wij met elkaar zijn terechtgekomen. Om zich van daaruit te heroriënteren en terug te keren naar de fundamenten van ons maatschappelijk bestaan. Het is tegelijk een oproep om positie te kiezen en een koers te bepalen, in plaats van onverschillig of moedeloos te gedogen. Er wordt van ons meer gevraagd dan enkel toekijken.

In 2022, enkele weken na de presentatie van *Nieuw licht op oude woorden*, ben ik aan het werk gegaan en heb ik eerst een schema gemaakt van alle parasjot om een gelijkwaardige verdeling te krijgen over drie evenredige boekdelen. In elk deel staan evenals in het eerste deel zestien parasjot, aangevuld met zestien aquarellen en gedichtfragmenten, voorafgegaan door twee gedichten van mijn vrouw.

Aangezien de Tora in totaal 54 parasjot kent, werd ik geconfronteerd met een zestal ‘overtollige’ Toragedeelten. Maar in het eerste deel zijn reeds enkele parasjot behandeld, zonder expliciet bij name genoemd te worden.

In parasja Mikeets bijvoorbeeld is de voorgeschiedenis van Jozef mede opgenomen (parasja Wajesjev).

In parasja Bo zijn de parasjot Sjemot en Wajera mede opgenomen, als voorbereiding op de laatste drie plagen in Egypte.

Verder zijn de twee parasjot Tazria / Metsora als één samenhangend thema behandeld. In dit boek wordt in parasja Naso de voorafgaande parasja Bemidbar meegenomen.

Samenvattend is mijn indeling van de Tora dus niet chronologisch, zoals de volgorde in de Tora aangeeft. Daar staat tegenover dat de thematische behandeling evenzeer inhoudelijk zijn voordelen kan hebben.

Het is niet alleen nuttig om eerst alle tekstverwijzingen aan het begin van iedere parasja te lezen, maar ook nodig.

Ik wijs hierop omdat de Bijbel zelf aan het woord moet komen en tot onze verbeelding moet spreken. Mijn eigen commentaar zie ik vooral als een hulpmiddel om Gods Woord beter te verstaan. Want Zijn Woord is wat wij mensen nodig hebben. Mijn commentaar is dan ook allereerst bedoeld om Gods openbaring te verduidelijken en niet om daar een persoonlijke interpretatie aan toe te voegen.

Ik stelde mij steeds de vraag: wat zegt God? Wat staat er precies, of wat staat er juist niet? Daarbij stond voorop dat de Bijbel zichzelf uitlegt, mits men de moeite neemt om alle verspreide puzzelstukjes nauwkeurig bij elkaar te zoeken. Een discussie over wat de Bijbel ons te zeggen heeft is alleen zinvol als wij de gehele Schrift in zijn totaliteit kennen. Daarmee pretendeer ik overigens niet dat alle problemen die de Bijbeltekst kan oproepen nu zijn opgelost. Maar de hoofdlijnen zijn duidelijk genoeg.

Een voorbeeld: het is onvoldoende om alleen Exodus 20 te raadplegen als het over de sabbat gaat. Hoe belangrijk de sabbat werkelijk is en welke waarde God daaraan hecht is alleen op te maken wanneer andere, aanvullende uitspraken over de sabbat worden meegewogen, zoals Exodus 31 en 35. God eist de doodstraf voor het overtreden van het sabbatsgebod.

Daar schrik je van als je dat leest en misschien willen veel mensen daar niets van weten. Toch zouden Christenen eens moeten nadenken over de vraag of het wel juist is geweest om de sabbat door de zondag te vervangen.

De soms uitvoerige tekstverwijzingen zijn niet bedoeld om volledig te zijn, maar om het verband tussen Tora en Briet Chadasje aan te tonen. De Heilige Schrift vormt één geheel en kent geen voorlopig deel dat afgedaan heeft en vervangen is door een nieuw deel. Het is verkeerd als wij Tanach (het Oude Testament) niet meer serieus nemen en het met de komst van Jesjoea, onze Messias, als achterhaald beschouwen.

Hoe men ook over de Messias mag denken – of Hij reeds gekomen is of dat Hij nog moet komen – onomstotelijk feit is dat Jesjoea's dood de redding van Zijn eigen volk heeft betekend, maar ook het behoud van de hele wereld. Jesaja 53 is op dat punt een sleuteltekst, maar alleen op waarde te schatten als wij beseffen dat wij van de oerzonde verlost moeten worden om het Koninkrijk van God binnen te gaan. Anders gezegd: als wij gaan beseffen hoe heilig God is en hoezeer wij nog vastzitten aan de zonde.

In onze tijd worden wij geconfronteerd met atheïsme, met gnostieke dwaalleer, met de evolutieleer, met zelfhulpstrategieën – allemaal middelen om ons van de levende God van Israël te ontdoen. In de literatuurlijst heb ik enkele schrijvers genoemd die ons kunnen helpen om het ongeloof te weerstaan en te overwinnen, zoals Alister McGrath, Tim Keller, John Cornwell. Het beste boek over deze materie is geschreven door Norman Geisler en Frank Turek: *Ik heb te weinig geloof om een atheïst te zijn*.

Wij moeten af van het idee dat er geen wonderen bestaan, alleen omdat wij ze niet kunnen verklaren. Wij moeten af van de houding waarmee alles wat onverklaarbaar is naar het rijk der fabelen wordt verwezen.

In mijn eerste boek heb ik uitgelegd dat wij de Bijbel maar ten dele zullen begrijpen als wij alleen te rade gaan bij onze rede, ons logisch denken. Om de Bijbel werkelijk te doorgronden is het nodig om al onze zintuigen – met name onze gevoelens, onze fantasie, onze verbeeldingskracht, onze intuïtie, onze zintuiglijke gaven – te benutten. Maar zelfs dan lopen wij het risico op een dwaalspoor te belanden.

Als wij namelijk de geest verabsoluteren, in de veronderstelling dat wij op die manier Gods openbaring het meest recht doen, dan verarmen wij onszelf, doen wij onszelf tekort en verwijderen wij ons juist van God. Wij moeten voorkomen dat het voluit Bijbelse verschil tussen vlees en geest op een verkeerde manier wordt geïnterpreteerd: Joden vleselijk, Christenen geestelijk. Dat is geen Bijbelse voorstelling van zaken. Ook daarover gaat dit tweede boek.

Nieuw licht op oude woorden II is niet ‘een mooi boek’ geworden dat je met genoegen leest, maar een boek waarvan men waarschijnlijk eerst moet bijkomen. Het breekt met ons wensdenken, onze illusies, onze zelfgemaakte godsbeelden en onze arrogante hoogmoed. Het is een boek voor mensen van vlees en bloed, voor mensen die hun leven funderen op een gedegen Godsbesef en een daarbij passende levenshouding.

Ook in dit boek zijn twee beeldkaternen van elk acht pagina’s opgenomen. Het beeldmateriaal is afgestemd op het onderliggende thema van dit boek: de wereld waarin wij vandaag leven. De gekozen afbeeldingen, met bijpassende fragmenten van gedichten, zijn naar ik hoop iets toegankelijker dan de abstracties in deel I die het steeds sterker wordende licht van God hebben uitgebeeld. De laatste vier afbeeldingen zijn zelfs figuratief en niet abstract. De voorafgaande gedichten van Henny zijn meditatief bedoeld om deze beeldkaternen te verrijken.

Ik wil allereerst de Eeuwige danken voor de onbegrijpelijke maar niettemin richtinggevende steun die ik tijdens het schrijven van dit boek heb ondervonden. Daarmee bedoel ik niet de inspiratie die ik bij het schrijven kreeg. Steeds weer heb ik ervaren dat mij bepaalde onduidelijkheden in de slaap werden verhelderd. In een droom kreeg ik aanwijzingen om bepaalde Bijbelpassages op te zoeken en die vervolgens in mijn verhaal te integreren. Soms kreeg ik de ingeving om een gedeelte geheel te herschrijven, aangezien ik een verkeerde conclusie had getrokken.

Ik vermeld dit niet om mijzelf boven kritiek te verheffen, maar heb er alleen maar dankbaar gebruik van gemaakt, in de hoop dat het de inhoud van het boek verhelderd heeft. Voor alle tekst ben ik zelf verantwoordelijk en ik blijf daarop ook aanspreekbaar. Ik ben zelfs zeer benieuwd naar inhoudelijke reacties of commentaar.

Mijn dank gaat in de tweede plaats uit naar Stichting SVP, die door genereuze giften ook deze nieuwe uitgave heeft mogelijk gemaakt.

Daarnaast bedank ik uitgeverij Buijten & Schipperheijn voor deze editie, de fraaie verzorging en de prachtige lay-out en vormgeving van dit tweede deel. Speciaal wil ik hierbij de corrector nog noemen. Janny, dank voor de accurate correcties, die de tekst aanmerkelijk verbeterd en verduidelijkt hebben.

Ook dank ik Ofek Ogen opnieuw voor de vakkundige fotografie van mijn aquarellen en oliepastels.

Tamar, jou bedank ik niet minder hartelijk voor het passende ontwerp van dit nieuwe boekomslag.

Dank Henny, voor de vele uren die jij ook ditmaal geduldig aan het kritisch doorlezen van de tekst hebt besteed. Je bent opnieuw een voortdurende steun voor mij geweest!

Ten slotte draag ik dit boek op aan een nieuwe, jonge generatie gelovigen, die onbevooroordeeld de plaats en betekenis van Gods Woord én Zijn uitverkoren volk Israël zullen herontdekken.

Marc de Klijn
November 2024

BERESJIET – IN HET BEGIN

Genesis 1:1-4, 26

Psalm 8

Psalm 51

Spreuken 8:24-36

Johannes 1:1-16

Openbaring 20:1-15

De allereerste zin van de eerste parasja uit de Tora luidt: 'In het begin schiep God de hemel en de aarde.'

Op verschillende andere plaatsen in de Bijbel wordt herhaald en bevestigd dat de hemel en de aarde door God geschapen zijn.

In Job 38:4 vraagt God: 'Waar was u toen Ik de aarde grondvestte?'

In Psalm 33:6 lezen wij dat de hemel door het Woord van de Eeuwige gemaakt is, door de Geest van Zijn mond heel hun legermacht.

Psalm 89:12 geeft opnieuw aan dat de hemel en de aarde door God zijn gegrondvest.

Psalm 136:5-9 is het meest uitbundig: 'Loof de Eeuwige die de hemel met macht maakte, en de aarde boven het water uitspande, die de grote lichten maakte, de zon tot heerschappij over de dag, de maan en de sterren tot heerschappij over de nacht.'

Prediker 3:11 zegt het als volgt: 'God heeft alles op Zijn tijd mooi gemaakt. Ook heeft Hij de eeuw in hun hart gelegd, zonder dat de mens het werk dat God gedaan heeft kan doorgronden.'

In die woorden zit iets van bewondering voor het wonderbaarlijke mysterie van de schepping, die wij mensen niet kunnen verklaren.

Deze terugkerende bevestiging dat God de Schepper is van hemel en aarde wordt ook uitgesproken in Handelingen 14:15 en 17:24. Zowel in Tanach als in de Briet Chadasja wordt de Eeuwige dus als Schepper van hemel en aarde gezien.

Frappant is echter dat wij in Hebreeën 11:3 lezen: 'Door het geloof zien wij dat de wereld tot stand is gebracht door het Woord van God, en wel zo dat de dingen die men ziet niet ontstaan zijn uit wat zichtbaar is.' Zonder mij uit te spreken over de langdurige discussie over schepping of evolutie, meen ik dat de Schrift hier zelf getuigt dat hemel en aarde door God geschapen zijn.

In Genesis 1 wordt op een majesteitelijke wijze verteld over het scheppingswerk dat God achtereenvolgens in zes dagen voltooide. De verzen 2-5 wil ik eruit lichten. Er staat: 'De aarde nu was woest en leeg en duisternis lag over de watervloed, en de Geest van God zweefde boven het water. God zei: Laat er licht zijn! En er was licht. En God zag dat het licht goed was; en God maakte scheiding tussen het licht en de duisternis. En God noemde het licht dag en de duisternis noemde Hij nacht.'

Het onderscheid tussen licht en duisternis, tussen dag en nacht is niet hetzelfde als wat wij lezen over de vierde dag waarin de zon, de maan en de sterren hun plaats krijgen, maar heeft een andere betekenis. Namelijk het verschil tussen goed en kwaad.

Daartoe citeer ik uit I Thessalonicenzen 5:5-9:

'U bent allen kinderen van het licht en kinderen van de dag. Wij zijn niet van de nacht en ook niet van de duisternis. Laten wij dan niet evenals de anderen slapen, maar laten wij waakzaam en nuchter zijn. (...) Maar laten wij, die van de dag zijn, nuchter zijn, bekleed met het borstharnas van geloof en liefde, en met de hoop op de zaligheid als helm. Want God heeft ons niet bestemd tot toorn, maar tot het verkrijgen van de zaligheid, door onze Heere Jezus Christus.'

Na het licht wordt het hemelgewelf geschapen en wordt het water op de aarde gescheiden van het water in de hemel. Vervolgens wordt de watermassa gescheiden van het droge, het vasteland van de aarde. Bekijk de wereldkaart van de aarde en ontdek dat de verspreide werelddelen oorspronkelijk aan elkaar vast hebben gezeten, maar door de eeuwen heen zich van elkaar hebben losgemaakt.

Het zaaddragend gewas en de zaaddragende vruchtbomen, die zichzelf kunnen voortplanten.

Na de grote lichten, zon, maan en sterren, komen de vissen, de zeedieren en ook de verschillende vogels ter sprake.

Op de zesde dag verschijnen de kruipende dieren, de wilde dieren op aarde, terwijl op diezelfde dag ook de mens als kroon op de schepping wordt geschapen.

In Genesis 1:26-29 wordt het volgende verteld:

'En God zei: Laten Wij mensen maken naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis; en laten zij heersen over de vissen van de zee, over de vogels in de lucht, over het vee, over heel de aarde en over al de kruipende dieren die over de aarde kruipen.

En God schiep de mens naar Zijn beeld; naar het beeld van God schiep Hij hem; mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen.

En God zegende hen en zei tegen hen: Wees vruchtbaar, word talrijk, vervul de aarde en onderwerp haar, en heers over de vissen van de zee, over de vogels in de lucht en over al de dieren die over de aarde kruipen!

En God zei: Ik geef u al het zaaddragende gewas dat op heel de aarde is, en alle bomen waaraan zaaddragende boomvruchten zijn; dat zal u tot voedsel dienen.'

In kort bestek wordt hier heel veel over de mens gezegd. Ten eerste dat de mens op God lijkt. Verder dat de mens de opdracht krijgt om de schepping te beheren, te onderhouden en tot ontwikkeling te brengen. De mens zal ook nageslacht verwekken en de aarde vervullen. Hij is daartoe ook geschapen als man en vrouw, als twee gelijkwaardige partners die op elkaar zijn aangewezen. Opvallend is dat de mens alleen de gewassen van het veld en de vruchten van vruchtbomen als voedsel krijgt toegewezen. In het paradijs werd dus geen vlees gegeten. Ik begrijp idealisten die zich om die reden van vlees onthouden. Maar in parasja Noach lezen wij reeds dat het eten van vlees onder zekere voorwaarden is toegestaan.

In Genesis 2 horen wij een heel ander scheppingsverhaal. Daarin is helemaal geen sprake van man én vrouw, maar is de man nog alleen.

Het is fascinerend om te lezen dat God alle dieren bij Adam brengt om ze een naam te geven. Verder alle levende wezens in het water, alle vissen, de zeemonsters in Genesis 1:21 en alle overige zeedieren. Maar natuurlijk ook de hier niet genoemde bomen, de planten, de bloemen, het gesteente, de mineralen moeten benoemd worden. Belangrijk is dat Adam als naamgever van de geschapen wereld wordt benoemd. Een verantwoordelijke taak.

Wij lezen dat God uit de aarde alle wilde dieren vormde en alle vogels en Hij bracht die bij de mens om te zien welke namen de mens ze zou geven. Adam vervult zijn opdracht, neemt waar dat bij alle dieren sprake is van een mannetje en een vrouwtje, maar dat hij voor zichzelf geen hulp vindt die op hem lijkt en ook bij hem past. Het gaat erom dat Adam ontdekt dat hij geen partner heeft. Dit verschilt aanzienlijk van wat wij in Genesis 1 lezen. In Genesis 2 is geen sprake van een vrouw, als gelijkwaardige partner van de man.

Adam moet de dieren namen geven omdat hij op die manier erachter moet komen dat hij een vrouwelijke wederhelft mist. Dát is het achterliggende motief, zoals wij in vers 18 lezen: 'De Eeuwige dacht: het is niet goed dat de mens alleen is. Ik zal een hulp voor hem maken die bij hem past.'

Wij weten natuurlijk niet wat Adam zich werkelijk heeft afgevraagd toen hij al die verschillende dieren voorbij zag komen. Wél lezen wij dat Adam in een diepe slaap valt en dat God tijdens deze diepe slaap een rib wegneemt om daaruit een

vrouw te boetseren. De open plek in Adams ribbenkast wordt opgevuld met vlees. De vrouw is dus niet zoals de man uit de aarde gemaakt, maar uit iets wat de man toebehoort. De rib is een bot dat dicht bij het hart van de mens is geplaatst. Het geeft aan dat de vrouw intrinsiek bij de man hoort. Op geen enkele manier is de vrouw te vergelijken met iets uit de dierenwereld.

Adam ontwaakt uit zijn diepe slaap en ziet een vrouw. Iets prachtigs. Zoiets heeft hij niet eerder gezien en hij is er helemaal ondersteboven van. Hij roept uit: 'Deze is ditmaal been van mijn beenderen en vlees van mijn vlees! Deze zal mannin genoemd worden, want uit de man is zij genomen' (Genesis 2:23).

God heeft de man op een subtiele manier laten merken dat hij alleen is en geen nageslacht kan verwekken. Maar ook dát het er kennelijk om gaat dat er nageslacht moet worden verwekt om de aarde te bevolken. Het is fijngevoelig van God dat Hij Adam op juist deze wijze laat beseffen dat hij aangewezen is op een vrouwelijke wederhelft. God neemt de mens serieus. Het menselijk schepsel heeft hersens gekregen en gevoelens, en die zijn ook bedoeld om te gebruiken, te functioneren en om er verstandig, weloverwogen en tactvol mee om te gaan.

Het eerste scheppingsverhaal beschouw ik als een concept dat God voor ogen stond toen Hij zich concreet met het sluitstuk, de bekroning van Zijn schepping ging bezighouden.

Het tweede scheppingsverhaal gaat in op wat er feitelijk tijdens de schepping van de mens op aarde is gebeurd. Zogezegd een close-up van wat in het eerste scheppingsverhaal nog een concept was.

De bedoeling van het tweede scheppingsverhaal wordt ook anders omschreven. Genesis 2:24 zegt: 'Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zich aan zijn vrouw hechten; en zij zullen tot één vlees zijn.' Natuurlijk wordt hierbij verondersteld dat man en vrouw kinderen zullen krijgen, nageslacht verwekken. Opvallend is wel dat er staat: zijn vrouw. Dus niet zomaar een of andere vrouw, maar precies die éne die bij hem past.

Er is dus vanuit Bijbels oogpunt maar één vrouw die bij de man past en voor hem bedoeld is, de ware, de enig juiste en unieke vrouw, en dat is ook degene naar wie hij op zoek moet gaan.

Hoe zal dat dan in zijn werk gaan? Wie helpt de man bij dat zoeken? Weet hij hoe hij moet zoeken? Ik denk dat in de allereerste plaats de eigen ouders daarin een voorbereidende en belangrijke opvoedende taak hebben. Maar Adam en Eva hadden geen ouders. Het zal dus gaan om hun kinderen.

Adam en Eva krijgen inderdaad kinderen: Kaïn en Abel als eerste, Seth en waarschijnlijk nog veel meer kinderen. Deze worden echter in de Bijbel niet genoemd. Adam is immers bijna duizend jaar oud geworden. Je mag de vraag stellen: hoe zullen Adam en Eva hun kinderen hebben opgevoed?

De man maakt zich los van zijn ouderlijk huis, waarin hij in het beste geval voldoende wordt voorbereid en toegerust om een zelfstandig bestaan te gaan leiden.

In dit boek kijk ik met name naar de manier waarop wij onze samenleving hebben vormgegeven en wat wij vandaag nog merken van de richtlijnen die God ons gegeven heeft. Dat is helaas maar bitter weinig.

Vandaag zien wij dat er naast goede voorbeelden helaas ook gezinnen zijn waarin ouders er niet in slagen hun kinderen goed voor te bereiden op een zelfstandig leven in de maatschappij. Vandaag is er veel aandacht voor de eigen wereld van het kind. Kinderen mogen hun keuze vaak zelf bepalen. Ouders vinden dat hun kinderen daar vrij in behoren te zijn. Normen en waarden liggen vandaag veel minder vast dan vroeger.

Ook echtscheidingen zijn vandaag geen uitzondering meer. Het huwelijk is soms vervangen door een samenlevingscontract, dat gemakkelijk beëindigd kan worden.

Waar doet men werkelijk alles om een begonnen relatie intact te laten? Waar wordt een vrouw nog als unieke partner door haar man geëerd? In het jodendom kent men de functie van een huwelijksmakelaar. Hij of zij is degene die beoordeelt of man en vrouw bij elkaar passen.

Vandaag is het zo dat wij het spoor dat de Bijbel ons aanreikt grotendeels zijn kwijtgeraakt.

De Bijbel laat ons subtiel merken dat een volwassene het beste bij de Eeuwige te rade kan gaan om die éne passende vrouw te zoeken die voor hem bestemd is. De Eeuwige laat mensen niet aan hun lot over. Daar is Zijn schepping Hem te kostbaar voor.

De mens is dan ook zo geschapen, dat hij in nauwe samenwerking met God zijn leven mag inrichten. Dat is inderdaad wat wij lezen over Noach: hij wandelde met God. Hij raadpleegde God in alles wat hij ondernam. Daar nam hij rustig de tijd voor.

De Bijbel geeft in de eerste hoofdstukken reeds aan dat er twee verschillende wegen zijn die de mens kan bewandelen. De weg mét God, en de weg zonder God. Eigenlijk is dat een refrein dat door de gehele Bijbel blijft doorklinken.

Bij God te rade gaan bij het zoeken naar de juiste levenspartner is de goede weg. Het is de weg van het gebed om Gods leiding. Een weg die volgens mij vandaag helaas te weinig gekozen wordt.

Het meest stuitende voorbeeld van de autonome mens vandaag is de keuze die schoolgaande kinderen wordt geboden, om zelf uit te maken of zij een jongen of een meisje willen zijn. Het is vergelijkbaar met abortus en euthanasie, waarbij de mens zelf over het leven beschikt en God buitenspel zet. Het is de heilloze weg van onverantwoorde autonomie, die niet anders dan op een catastrofe kan uitlopen.

Het is leerzaam om te zien hoe Jesjoea de degeneratie van het huwelijk in Zijn tijd een halt heeft willen toeroepen. Hij doet dat op verschillende manieren, maar ik wijs op Mattheüs 19:1-13.

Hij heeft de farizeeën voorgehouden dat echtscheiding nooit de bedoeling van God is geweest, omdat huwelijkstrouw geldt tot het moment van overlijden van een van beide partners.

Jesjoea wordt gevraagd of het geoorloofd is wanneer een man zijn vrouw om wat voor redenen dan ook wegstuurt. Zij vragen: 'Jesjoea, bent U voor of tegen echtscheiding?'

Jesjoea antwoordt dan dat echtscheiding helemaal niet bij de oorspronkelijke schepping en bij de instelling van het huwelijk thuishoort.

'En de echtscheidingsbrief dan, die Mozes heeft bevolen?' vragen de farizeeën.

Jesjoea zegt dat Mozes de scheidingsbrief niet heeft bevolen, maar alleen heeft toegestaan, omdat er blijkbaar echtgenoten zijn die op een ontoelaatbare wijze met hun vrouw omgaan en daardoor het huwelijk ondraaglijk maken. De hardheid van het menselijk hart is een euvel dat relaties parten speelt. Maar ook daarmee is nog lang niet alles gezegd.

In Genesis 3 wordt de zondeval beschreven. Dit hoofdstuk is uitermate onthullend, in allerlei opzicht. Om te beginnen wordt van satan, die zich als slang heeft vermomd, gezegd dat hij de listigste was onder alle dieren van het veld. Listig is niet zozeer slim of intelligent. Het is ook geniepig, gemeen, corrupt, vals.

Het feit dat de slang zich tot Eva richt kan betekenen dat de vrouw gemakkelijker te verleiden is, maar ook dat Eva de waarschuwing die God aan Adam gaf niet persoonlijk heeft gehoord.

De slang stelt Eva een strikvraag, waarop zij antwoordt dat zij alleen van de boom die midden in de hof staat niet mogen eten en hem zelfs niet mogen aanraken, omdat zij anders zullen sterven.

De slang antwoordt dat zij in geen geval zal sterven. God weet heel goed dat als je van die boom eet, je ogen geopend zullen worden, en dat je dan als God zult zijn, omdat je onderscheid kunt maken tussen goed en kwaad.

Eva is volkomen verrast. Niet alleen merkt zij dat de vruchten van de verboden boom er ineens veel lekkerder uitzien. Ook het vooruitzicht, om door het eten van de vrucht als God te zijn, spreekt haar aan en maakt haar nog begeriger. Het verbodene smaakt immers veel lekkerder dan het toegestane.

Ik bedenk dat Eva misschien het volgende heeft gedacht: stel je voor dat ik een hap neem van die heerlijke verboden vrucht. Dan word ik verstandig. Dan kan ik onderscheiden tussen goed en kwaad. Ik wil heel graag weten wat het verschil tussen goed en kwaad is. Er zal vast en zeker een heel nieuwe wereld voor mij opengaan, die ik nu nog niet ken. Ook zal ik Adam van die vrucht laten proeven, want ik ben benieuwd wat hij ervan zal zeggen. Het allermooiste is natuurlijk dat ik als God zelf zal worden en dat wij dan gelijkwaardig met elkaar zullen omgaan.

Eva kan niet langer wachten, voegt de daad bij het woord en eet van de verboden vrucht. Adam laat zich verleiden door zijn vrouw, zonder ook maar één moment te bedenken dat God het eten van die ene vruchtboom verboden heeft.

Opmerkelijk is dat wel. Want daarmee wordt de vrouw in een kwaad daglicht gezet, terwijl Adam net zoveel schuld heeft. Het onmiddellijke gevolg van het eten van de verboden vrucht is dat hun ogen geopend worden en dat Adam en Eva merken dat zij naakt zijn, dat zij zich daarvoor schamen, zich bedekken met vijgenbladeren en zich verstoppert.

De onschuld van de twee eerste mensen ligt aan diggelen. Zij verbergen zich met een slecht geweten als de Eeuwige in de namiddag naar hen op zoek is.

‘Adam, waar ben je?’ roept God.

Adam schrikt en heeft duidelijk moeite om zijn houding te bepalen. Hij antwoordt: ‘Ik hoorde Uw stem in de hof en ik werd bevreesd, want ik ben naakt en daarom verborg ik mij.’

God zegt: ‘Wie heeft u gezegd dat u naakt bent? Hebt u van die boom gegeten waarvan Ik u geboden had daarvan niet te eten?’

Adam kan er niet omheen maar schuift de verantwoordelijkheid af op zijn vrouw en zegt: ‘De vrouw die U gaf om bij mij te zijn, die heeft mij van die boom gegeven en ik heb ervan gegeten.’

God wendt Zich tot de vrouw en zegt: ‘Wat hebt u daar gedaan?’

Eva biecht op dat de slang haar heeft bedrogen en dat zij toen de verleiding niet kon weerstaan en van die verboden vrucht heeft gegeten.

God is uitermate ontstemd als Hij de slang toespreekt: 'Omdat u dit gedaan hebt bent u vervloekt onder al het vee en onder alle dieren van het veld. Op uw buik zult u gaan en stof zult u eten, al de dagen van uw leven.'

Uit de overige straf die hierop volgt, blijkt duidelijk dat de slang inderdaad satan in eigen persoon is. Maar ook in Openbaring wordt de ware identiteit van de slang als de satan onthuld.

Genesis 3:14-15 vertelt ons dat God vijandschap teweeg zal brengen tussen de slang en de vrouw, tussen het nageslacht van satan en het Nageslacht van de vrouw. Een straf die duurt totdat de Messias de kop van de slang zal vermorzelen, zoals in Openbaring 20 wordt vermeld.

In de HSV staat letterlijk het 'Nageslacht' van de vrouw vermeld met een hoofdletter. Het is de aanduiding van de Messias. Want Hij is de enige die de macht van de satan kan breken.

Wij hebben oorspronkelijk met een zeer goede en zelfs volmaakte schepping te maken. Er is een harmonieuze relatie tussen God en mens. Maar door toedoen van satan is daarin de klad gekomen. De schepping is aan de vloek onderworpen en daardoor zelf ook het werkterrein van satan geworden.

De straf die de Eeuwige de mens oplegt is zwaar: Adam en Eva worden uit het paradijs verdreven. In geen geval mogen zij de vrucht van de boom des levens eten, omdat zij daardoor onsterfelijk zouden worden en dus eeuwig zouden leven.

Nergens lezen wij dat Adam en Eva misschien toch al van de vruchten van de levensboom hebben gegeten. Onwaarschijnlijk is dat niet, want niet per se verboden. Die mogelijkheid wordt nu in ieder geval afgesloten.

Ik opper deze mogelijkheid omdat er iets van een herinnering aan het verloren paradijs in hen is achtergebleven. En hoe zou dit kunnen, als zij dit niet persoonlijk hadden ervaren?

De mens wordt door God veroordeeld tot een sterfelijk bestaan waarbij hij na overlijden tot stof wordt gereduceerd. Dat betekent een definitieve fysieke dood. Maar misschien nog iets veel ergers: ook een geestelijke dood. Afgesneden zijn van God.

Weg onschuld, weg harmonie, weg directe omgang met God. Weg eeuwig leven of onsterfelijkheid. Het enige tegenwicht tegenover deze ellende is dat de Messias uiteindelijk de satan zal vermorzelen. Een schrale troost, want: wanneer zal dat Nageslacht actief worden?

Met de fysieke sterfelijkheid valt het volgens mij nogal mee, want Adam blijkt na de zondeval nog negenhonderddertig jaar te leven, terwijl hem door God de dood was aangezegd.

De vrouw krijgt als straf opgelegd dat zij voortaan met pijn en moeite kinderen zal baren. Naar de man zal haar begeerte uitgaan. Laten wij hier vooral niet overheen lezen. De zondeval impliceert de oorzaak van zinnelijke lustgevoelens, behoefte aan seksuele bevrediging. Maar wellicht ook een behoefte aan mannelijke bescherming. Ook de onschuld van seksualiteit is dus door de zondeval bezoeeld en kapotgemaakt. In onze tijd zien wij daar schrijnende voorbeelden van.

De man zal bovendien over zijn vrouw heersen, terwijl hij in het 'zweet zijns aanschijns' zijn levensonderhoud moet verdienen. De man zal de aardbodem al zwoegend moeten bewerken, een ondankbare taak.

Wij schudden ons hoofd: 'Hoe is het mogelijk, Adam, dat je zonder enige vorm van kritiek op de uitnodiging van je vrouw Eva bent ingegaan en zonder erbij na te denken van die verboden vrucht hebt gegeten? Hoe heb je het verbod van God kunnen vergeten?' Direct voeg ik hieraan toe: hoe zouden wijzelf op de verleiding van satan gereageerd hebben? Waarschijnlijk even kritiekloos en naïef als Adam. De aandrang om iets verbodens te doen is ons niet vreemd en blijft ons altijd weer parten spelen. De aandrang van onze eigen begeerten staat haaks op wat de Eeuwige ons heeft geboden. Een steeds weer terugkerend thema in de Bijbel.

In zijn brief aan de Romeinen zegt Paulus:

'Want de schepping is aan de zinloosheid onderworpen, niet vrijwillig, maar door hem die haar daaraan onderworpen heeft, in de hoop dat ook de schepping zelf bevrijd zal worden van de slavernij van het verderf om te komen tot de vrijheid van de heerlijkheid van de kinderen van God.

Want wij weten dat heel de schepping gezamenlijk zucht en in barensnood verkeert tot nu toe. (...)

ook wijzelf zuchten in onszelf, in de verwachting van de aanneming tot kinderen, namelijk de verlossing van ons lichaam' (Romeinen 8:20-23).

Wachten op hét moment dat mensen werkelijk beantwoorden aan het doel waarvoor zij door God geschapen zijn: het verheerlijken van de Eeuwige en Zijn machtige werken. Dankbaarheid tonen voor ons leven.

Maar de zondeval heeft nog meer gevolgen. Genesis 4 vertelt ons dat Kaïn als landbouwer en Abel als herder beiden God een offer brengen. We lezen dat alleen het offer van Abel door de Eeuwige wordt aanvaard en dit wekt grote woede en afgunst bij Kaïn. God waarschuwt Kaïn dat de zonde op de loer ligt wanneer hij

jaloers is en boosaardige plannen beraamt, dat hij zijn begeerte in toom moet houden en over de zonde moet heersen. Maar Kaïn negeert Gods raad en doodt zijn jongere broer midden in het open veld.

Het eerste mensenpaar is nauwelijks uit het paradijs verdreven, of haat, jaloezie, moord en doodslag dienen zich aan. Kaïn heeft iets onvergeeflijks gedaan en zou zijn eigen leven eigenlijk moeten opofferen. Maar bij hem is totaal geen sprake van enig schuldbesef of berouw, laat staan het belijden van zijn misdaad. Hij schikt zich, klagend over de zwaarte van zijn verbanning, in zijn lot als de Eeuwige hem vervloekt en wegzendt naar het land Nod ten oosten van Eden. De naam van het land Nod geeft aan dat Kaïn een zwerversbestaan tegemoet gaat en nergens rust vindt.

Uit het nageslacht van Kaïn (Genesis 4:17-24) blijkt dat de kwade gezindheid van Kaïn, zijn starre onbekeerlijkheid, doorwerkt met name in Lamech, die zich twee vrouwen neemt, Ada en Zilla. Hij roept uit: 'Ik heb een man gedood vanwege mijn wond en een jongen om mijn striem. Kaïn wordt zevenvoudig gewroken, maar Lamech zeventigmaal zevenmaal.'

Er ontstaat dus een mensengeslacht dat puur op gewelddadige wijze wil voortbestaan, macht wil uitoefenen. Een mensengeslacht dat uit is op grondbezit, invloed, onderdrukking, oorlog en bloedvergieten. Precies het tegendeel van Abel, die als slachtoffer het onderspit moest delven.

Het is dit kwalijke mensengeslacht dat ook vandaag de wereld in zijn greep heeft en zich van God en gebod niets aantrekt. Een dergelijke generatie is alleen gericht op eigenbelang, en daarin speelbal geworden van de satan.

Ook vandaag worden wij immers geconfronteerd met gruwelijke acties van terreurorganisaties, zoals Hamas, Taliban, IS, Hezbollah. Ik aarzel niet om dergelijke organisaties nazaten van Kaïn of handlangers van satan te noemen.

Juist in de eindtijd zullen wij daarmee te maken krijgen. Deze tendens zien wij trouwens niet alleen terug bij het nageslacht van Kaïn, maar ook bij de nakomelingen van Cham, de jongste zoon van Noach. Het zijn nakomelingen van Cham die later de zeven inheemse volken uitmaken van het beloofde land Kanaän. Al deze volken moeten worden uitgeroeid, omdat zij het toonbeeld zijn van slechtheid en ongehoorzaamheid tegenover God. De Eeuwige laat niet met zich spotten en bezoekt dergelijke nakomelingen met de zwaarste straf.

De Haftaratekst bestaat uit twee psalmen, die op hun eigen manier iets vergelijkbaars onder woorden brengen als in Genesis 1-3: Psalm 8 en Psalm 51.

Het is verrijkend om te lezen hoe in Psalm 8 de hoge positie van de mens door David wordt bezongen in prachtige dichterlijke taal.

‘HEERE, onze Heere, hoe machtig is Uw Naam op de hele aarde. U die Uw majesteit getoond hebt boven de hemel. Uit de mond van kleine kinderen en zuigelingen hebt U een sterk fundament gelegd, omwille van Uw tegenstanders, om de vijand en wraakzuchtige te laten ophouden.’

Zo begint deze psalm met een lofzang op de Almachtige, die als het ware klinkt uit de mond van onschuldige, nog onbedorven kleine kinderen. Ja, van onmondige en hulpeloze zuigelingen. Kleine spontane, onbedorven kinderen, die Jesjoea aan Zich toeliet, terwijl Zijn discipelen het juist wilden verbieden. David bedoelt dat wij als kinderen moeten worden om de grootheid van God te kunnen opmerken en naar waarde te schatten.

‘Als ik Uw hemel zie, het werk van Uw vingers, de maan en de sterren die U hun plaats gegeven hebt, wat is dan de sterveling dat U aan hem denkt en het mensenkind dat U naar hem omziet?’

David is zich ervan bewust dat, gemeten naar de wetten van het universum, de mens niet meer is dan een stofje, een onbetekenend en sterfelijk onderdeelje van een oneindige en onmeetbare kosmos.

‘Toch hebt U hem weinig minder gemaakt dan de engelen en hem met eer en glorie gekroond. U doet hem heersen over de werken van Uw handen. U hebt alles onder zijn voeten gelegd.’

Voor David is het onbegrijpelijk dat de mens een zodanig hoge positie mag bekleden, dat hij op een voetstuk is geplaatst. Dat God hem ook waardig acht om een dergelijke verantwoordelijkheid te dragen. Ongelooflijke eerbied en dankbaarheid spreken uit deze woorden. David moet zich daarvan voortdurend bewust zijn geweest. Dit besef klinkt ook door in veel andere psalmen, die vandaag nog steeds gezongen en opnieuw berijmd worden.

De mens is volgens Psalm 8 weinig minder dan de engelen. Oudere vertalingen zeggen hier dat de mens bijna goddelijk is gemaakt. Inderdaad kunnen wij zeggen dat de mens in het paradijs, in de hof van Eden een bevoorrecht wezen is geweest en in onmiddellijke relatie stond met zijn Schepper. Wanneer zou David deze psalm gedicht kunnen hebben? Het antwoord op die vraag is niet moeilijk te geven.

In II Samuel 7 spreekt David een dankgebed uit wanneer hij de ark naar Jeruzalem heeft gebracht, het volk Israël van al zijn vijanden heeft verlost en ten slotte overweegt om een tempel voor de Eeuwige te bouwen. Het is een plan dat David bedenkt maar van de Eeuwige niet mag uitvoeren. Zijn zoon Salomo zal dit imposante bouwwerk oprichten.

In II Samuel 7:18-29 zegt David het volgende:

‘Wie ben ik, Eeuwige, en wat is mijn huis dat U mij tot hiertoe gebracht hebt? En dit was in Uw ogen nog gering, Eeuwige, en U hebt ook nog over het huis van Uw dienaar gesproken tot in verre tijden; en dit overeenkomstig de wet van de mensen, Eeuwige! Omwille van Uw Woord en naar Uw hart hebt U al deze grote dingen gedaan, en aan Uw dienaar bekendgemaakt. Daarom bent U groot, Heere God, want er is niemand zoals U, en er is geen God dan U alleen, zoals blijkt uit alles wat wij met onze eigen oren gehoord hebben.

En wie is als Uw volk, als Israël, het enige volk op aarde dat God is gaan verlossen om voor Hem een volk te zijn, om Zich een Naam te maken en voor u, Israël, deze grote en ontzagwekkende dingen te doen: voor Uw land, voor de ogen van Uw volk, dat U voor Uzelf uit Egypte hebt verlost van heidenvolken en hun goden. U hebt Uw volk Israël voor eeuwig voor Uzelf bevestigd als Uw volk, en Ú, Eeuwige, bent hun tot een God geworden. Nu dan, HEERE God, laat dit Woord dat U over Uw dienaar en over zijn huis gesproken hebt, voor eeuwig bestaan, en doe zoals U gesproken hebt. En laat Uw Naam tot in eeuwigheid grootgemaakt worden door te zeggen: De Heere van de legermachten, God over Israël, en het huis van Uw dienaar David zal zeker zijn voor Uw aangezicht. Want U, Heere van de legermachten, God van Israël, U hebt voor het oor van Uw dienaar onthuld: Ik zal voor u een huis bouwen. Daarom heeft Uw dienaar vrijmoedigheid gevonden dit gebed tot U te bidden. Nu dan, Eeuwige, U bent die God en Uw woorden zijn waarheid, en U hebt dit goede tot Uw dienaar gesproken. Moge het U dan nu behagen het huis van Uw dienaar te zegenen, dat het voor eeuwig voor Uw aangezicht zal zijn; want U, Eeuwige, hebt het gesproken en met Uw zegen zal het huis van Uw dienaar voor eeuwig gezegend worden.’

Ik kan mij levendig voorstellen dat David op het hoogtepunt van zijn koningschap in volkomen oprechte dankbaarheid Psalm 8 heeft geschreven en daarbij ook een welluidende melodie op de luit of de harp heeft gecomponeerd.

Maar naast hoogtepunten heeft David ook dieptepunten gekend. Daarom is het leerzaam om ook Psalm 51 te lezen. Het is een boetepsalm, die is ontstaan toen de profeet Nathan hem niet alleen zijn overspel met Bathseba, maar vooral de gewetenloze moord op de Hethiet Urija, de wettige echtgenoot van Bathseba, heeft voorggehouden. David raakt overtuigd van zijn schuld en smeekt God om hem van zijn misdaad schoon te wassen, te reinigen van zijn zonde. Ik vat Psalm 51 enigszins samen:

‘Wees mij genadig, o God, delg mijn overtreding uit. Was mij schoon van mijn ongerechtigheid, reinig mij van mijn zonde. Ik heb gedaan wat kwaad is in

Uw ogen. U hebt het volste recht om mij te oordelen. Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren. In zonde heeft mijn moeder mij ontvangen. Ontzondig mij met hysop, dan zal ik rein zijn. Schep mij een rein hart, o God, en vernieuw mijn binnenste met een standvastige geest. U vindt geen vreugde in brandoffers – anders zou ik ze brengen. De offers voor God zijn een gebroken geest. Een verbrijzeld en verslagen hart zult U niet verachten.'

Dit zijn geen goedkope woorden geweest. David heeft diep beseft welk groot vergrijp hij begaan heeft en misschien ook keer op keer daarover schuld beleden.

Juist als koning over een nog ongedeeld koninkrijk Israël moet hij beseft hebben dat hij alleen tegenover de Eeuwige heeft gezondigd. God is immers Degene geweest die David op een uitzonderlijk hoge positie heeft geplaatst. Hij is met zijn gebed tot op de bodem van zijn eigen schuldbesef gegaan.

Psalm 51 laat ook zien dat David beseft heeft in zonde ontvangen te zijn. Behalve in Psalm 51 lezen wij iets dergelijks ook in Psalm 71: 'Want U bent mijn hoop, Eeuwige, mijn vertrouwen vanaf mijn jeugd. Op U heb ik gesteund van de moederschoot af, van de baarmoeder af bent U mijn Helper; voortdurend zal mijn lof van U zijn' (vers 5-6).

Psalm 71 en 51 getuigen van een zondebesef dat te herleiden is tot de zondeval in Genesis 3.

Dit fundamentele besef van als mens aangewezen te zijn op verlossing, die alleen God zelf kan geven, vinden wij niet aanwijsbaar terug in het rabbinale jodendom. Ik merk een humaniserende tendens op die het scherpe onderscheid tussen een heilig God en de zondige mens vervlakt. Het is strijdig met wat ik zie als het Bijbelse jodendom, dat David verwoordt in Psalm 51 en 71.

Als in Genesis 3 wordt gesproken over de zondeval in het paradijs, dan zijn de noodlottige gevolgen zó ingrijpend dat deze zonde met geen enkele andere zonde vergeleken kan worden. In de christelijke traditie wordt mijns inziens dan ook terecht over de erfzonde gesproken. Op dit verschil van inzicht kom ik nog terug.

Het is de erfzonde die de diepe val in zonde van het eerste mensenpaar duidelijk maakt, en waar ook zwaarwegende sancties aan worden verbonden. Iets dergelijks kan niet van andere zonden, missers, fouten, vergrijpen of misdaden gezegd worden.

Wanneer het jodendom Tanach voornamelijk betreft op het voortbestaan van het volk Israël, wordt geen recht gedaan aan het feit dat de Bijbel óók geschreven is voor alle volken op aarde.

De essentie is zelfs dat er wordt gezocht naar de juiste verhouding tussen Joden en niet-Joden. Want het heil van de volken is evenzeer een doelstelling van de Eeuwige. Jesaja 49 is daar volkomen duidelijk over.

Alleen de Messias is in staat om de oorspronkelijk harmonieuze verhouding van de mens tot zijn Schepper weer te herstellen. De mens zelf is daartoe niet in staat, omdat satan hem die mogelijkheid heeft ontnomen. Paulus noemt Jezus Christus dan ook de tweede (of laatste) Adam, die herstelt wat de eerste Adam heeft verzaakt.

Wat wij dus uit Psalm 8 en 51 kunnen leren is, dat de mens hoogtepunten en dieptepunten kent en zijn emoties daarover mag tonen. Niet alleen in eigen intieme omgeving of alleen onder geloofsgenoten, maar ook naar God toe. In dankzegging, in lofzang, in uitgelaten feeststemming, die de Eeuwige zelfs beveelt bij de viering van de drie hoogtijdagen, met name het feest van Soekot. Wij leven mensonwaardig als wij deze hoogtepunten en dieptepunten verdoezelen, of ertegen opzien om er aandacht aan te besteden.

Zoals gezegd vinden wij de ernst van de zondeval in het jodendom nauwelijks terug. Ik citeer een passage uit het boek *Het jodendom* van rabbijn Isidore Epstein.

‘Het jodendom ontkent het bestaan van de erfzonde die een bovenmenselijk tegenwicht zou vereisen en constateert slechts de vrije keuze tot de zonde, als onvermijdelijk gevolg van de vrije wil.

De gedachte dat de zonde van Adam aan de hele mensheid de dood heeft gebracht, is in het jodendom niet onbekend. Maar hiermee wordt de fysieke dood bedoeld en niet de geestelijke dood.

Volgens de christelijke leer is ook de geestelijke dood in de wereld gekomen met de zonde van Adam, een dood waarvan de bevrijding alleen mogelijk is door het geloof in de herrezen Heiland. Volgens het jodendom kunnen mensen echter hun eigen verlossing realiseren door oprecht berouw te tonen, waarbij men ervan verzekerd mag zijn dat God in zijn goedheid steeds bereid is om berouwvolle zondaren te accepteren, en hen van alle zonden te reinigen’ (pag. 147-148).

Ook over de hel spreekt Epstein zich uit. Hier volgt een ander citaat uit hetzelfde boek:

‘Slechte mensen verblijven twaalf maanden in het Gehenna, behalve in uitzonderlijke gevallen, waarna zij het Gan Eden binnengaan om daar het gezelschap van de rechtvaardigen te genieten. Of de straling van de Sjechina en het eeuwige leven – aldus de Talmoad.’

Als Messiasbelijdende Jood trek ik de conclusie dat het rabbijnse jodendom afwijkt van het oorspronkelijk Bijbelse jodendom. Gods inzettingen en geboden worden gerangschikt volgens principes van haalbaarheid. In een dergelijk systeem wordt zowel de strengheid van de Eeuwige als de zondigheid van de mens gemist. Daarom noem ik het een humaniserende tendens.

In Openbaring 3:14-22 is sprake van de gemeente van Laodicea. Daarvan wordt gezegd dat zij niet koud of heet is. Het is een lauwe gemeente en ze wordt rijp geacht om door God uitgespuwd te worden wanneer zij haar gedrag niet verandert.

Wat is de reden van deze lauwheid of onverschilligheid? Het gaat de mensen te goed. Ze denken dat zij rijk zijn, welvarend, gezond, vrij van zorgen. Het evangelie van de voorspoed, het gebed van Jabes, de directe koppeling tussen geloof enerzijds en succes en goede gezondheid anderzijds. Wat er in werkelijkheid met deze gemeente aan de hand is, wordt door de Messias aan Johannes haarscherp geopenbaard.

De gemeente is in werkelijkheid arm, verzwakt, beklagenswaardig, ellendig, blind en naakt. Geld, bezit en status hebben de positie van de levende God van Israël vervangen. De gemeente heeft van de mammon haar afgod gemaakt en dat gaat zich op den duur wreken. Zo kan het dus gaan met een geloofsgemeenschap die goed is begonnen, die door authentiek apostolisch gezag op het goede spoor is gezet, maar die toch van dat goede spoor is afgeweken door dwaalleer toe te staan of deze zelfs te verkondigen, door af te wijken van de goede leer, door bepaalde onderdelen van diezelfde leer te veel te benadrukken en andere, minstens zo belangrijke onderdelen te verwaarlozen of zelfs te negeren. Hoe kan het zover komen?

Ook op die vraag geeft Jesjoea ons duidelijk antwoord. Het begint ermee wanneer de eerste liefde verkilt. De eerste liefde wil zeggen, dat men God de allerbelangrijkste plaats toekent, dat men Hem onvoorwaardelijk liefheeft, dat men allereerst Zijn Koninkrijk zoekt en al het overige daaraan ondergeschikt maakt.

Onze belangrijke opdracht is om onze medemensen deelgenoot te maken van de machtige wonderdaden die God in de geschiedenis van Zijn volk heeft verricht, en die Hij tot het einde der tijden ook zal blijven doen.

De Eeuwige is de unieke, levende, werkzame en almachtige God die ons leven heeft geschapen, het leven voortdurend onderhoudt en het leven ook naar zijn bestemming voert. Het is dus de moeite waard om juist aan die unieke God aandacht te besteden en Hem te danken voor alles wat Hij voor ons doet, en zelfs voortdurend blijft doen.

De tweede, minstens zo belangrijke opdracht is, om zorgzaam met de geschapen wereld om te gaan en ervoor te zorgen dat de samenleving rechtvaardig en vredelievend wordt ingericht en onderhouden. Dat betekent dat wij ons voluit moeten inzetten voor onze naasten en erop moeten letten dat niemand een noodlijdend of mensonwaardig bestaan leidt. Het betekent dat wij onze naasten net zo lief

moeten hebben als onszelf. Niet méér maar ook niet minder. Er moet een balans zijn tussen gezond zelfrespect en royale vrijgevigheid en gastvrijheid. Ook moeten wij erop bedacht zijn geen kapitaal of rijkdom op te bouwen, maar datgene wat wij bezitten te delen met anderen.

In Gods Koninkrijk behoort geen pijnlijke discrepantie te bestaan tussen arm en rijk. Ook al is het onvermijdelijk dat er in iedere samenleving zowel rijke als arme mensen zijn.

Ik denk dat een geloofsgemeenschap die zich oprecht houdt aan Gods inzettingen gezegend zal worden en ook een goede reputatie zal weten op te bouwen. Iets daarvan kunnen wij meebeleven als wij de hoofdstukken 2 en 4 uit Handelingen erop naslaan, en het voorbeeld van een dergelijke gemeenschap navolgen. Daarvoor is het nooit te laat, net zomin als het ooit te laat is om bepaalde misstanden aan te wijzen en te proberen deze door iets beters te vervangen.

Wij komen toe aan een tekst uit de Briet Chadasja die eigenlijk afrondt wat ons in Genesis wordt geopenbaard. Openbaring 20 is een hoofdstuk waarin onthuld wordt wat ons in de eindtijd te wachten staat. Het is trouwens niet alleen een welkome, maar in zekere zin ook een geruststellende afsluiting van wat ons in Genesis 1-3 wordt onthuld. Namelijk over de schepping van de mens, de oorspronkelijk gelijkwaardige verhouding tussen man en vrouw, de zondeval en verdrijving uit het paradijs en de uiteindelijke ontmaskering van satan die het heilsplan van God tot het allerlaatst toe probeert te dwarsbomen.

In de eerste elf hoofdstukken van Genesis wordt ons het panorama van de geschiedenis van de mensheid getoond. Met volle nadruk op de twee wegen die de mens kan bewandelen.

Daarbij is Openbaring 20 een onmisbaar sluitstuk van de geschiedenis. Het geeft ons inzicht hoe de geschiedenis tot een einde komt en wat de mensheid te wachten staat. Wat behelst dit hoofdstuk?

Wij zijn niet vergeten wat God tegen de slang heeft gezegd: 'Ik zal vijandschap teweegbrengen tussen u en de vrouw, en tussen uw nageslacht en haar Nageslacht. Dat Nageslacht zal u de kop vermorzelen en u zult het de hiel vermorzelen.' Het betekent dat uit het nageslacht van de vrouw de Messias zal voortkomen, hét 'Nageslacht', die uiteindelijk de macht van satan zal breken en hem in de poel van zwavel en vuur zal werpen.

De macht van satan zal voorgoed vernietigd worden. Het is een schokkende, maar tegelijk ook een zeer bemoedigende profetische uitspraak. Want satan is niet almachtig. Zijn macht is beperkt en duurt niet eeuwig voort.

In Openbaring 20 wordt ons onthuld hoe dit in zijn werk zal gaan. Wij lezen allereerst dat een engel uit de hemel zal neerdalen, met een sleutel van de afgrond en een grote ketting in zijn hand. In het begin van Openbaring wordt uitgelegd dat onze Messias, Jesjoea HaMassiach, heer en meester is over de dood en over het dodenrijk. Daarom kan de neerdalende engel niemand anders zijn dan de Messias zelf. De engel grijpt de draak, de oude slang, dat is de duivel (lasteraar) en satan (tegenstander) en bindt hem daar voor duizend jaar.

Deze binding is het voorlopige einde van de macht van satan, maar nog niet het definitieve einde. De vraag is dan: wanneer zal onze Messias satan voor duizend jaar opsluiten in de afgrond? Dat zal gebeuren bij de wederkomst van de Messias, als Hij komt als Koning om te heersen en om alle vijanden van God te overwinnen.

Let wel: er staat niet dat bij de wederkomst van de Messias satan volledig uitgeschakeld wordt. Want dat zal pas gebeuren wanneer de oorlog van Gog en Magog ten einde is. Satan wordt opgesloten, maar hij zal voor een korte periode weer losgelaten worden. Een korte periode, vergeleken met de duizend jaar.

Ik stel mij de wederkomst en het begin van het duizendjarig rijk als volgt voor: wie bedenkt dat de wereld door de zondeval onder de vloek ligt en dat satan de overste van deze wereld is, hoeft zich niet te verbazen dat de Messias voor dat allesomvattende reinigingswerk duizend jaren nodig heeft. Een onvoorstelbaar lange tijd.

Dat betekent tegelijkertijd dat de wederkomst van de Messias niet onmiddellijk het begin van het messiaanse vrederijk kan zijn. Want om dat vrederijk tot stand te brengen moeten eerst Gods vijanden worden uitgeschakeld en alle obstakels uit de weg worden geruimd. Ook al zijn ons vrede en gerechtigheid beloofd – eerst hebben wij nog te rekenen met een hevige, langdurige en geestelijke strijd.

Paulus wil dat wij ons wapenen met een geestelijke wapenrusting, om in die strijd te kunnen standhouden. Want ons geloof zal tot het uiterste beproefd worden.

Het belangrijkste echter is dat tijdens dit mega reinigingsproces satan in de afgrond wordt geworpen en dat deze wordt vergrendeld, zodat de volken niet meer misleid kunnen worden gedurende duizend jaren. De belangrijkste vijanden die overwonnen worden tijdens het duizendjarig rijk zijn de valse profeet en het beest. Gevaarlijke handlangers van de satan, maar niet satan zelf.

Op zichzelf mag deze strijd om reiniging een zegen genoemd worden, want twijfelende, ongelukkige, wanhopige, verkeerd voorgelichte, misleide, opgehitste en verwarde mensen krijgen de gelegenheid om zich te heroriënteren en zich te bekeren tot de Messias van Israël. De wederkomst van Jesjoea is geen doemscena-

rio, maar in feite een reddingsoperatie. Daarom kunnen wij weliswaar opzien tegen de grote verdrukking, maar mogen wij ook onze verlossing met opgeheven hoofd tegemoetzien.

Duidelijk mag zijn dat alle mensen die nooit in de gelegenheid zijn geweest om met het Evangelie in aanraking te komen, mensen die om een of andere reden ook de juiste keuze niet hebben kunnen maken, toch met liefdevolle en barmhartige blik van onze hemelse Vader uitgenodigd zullen worden om zich te bekeren en zich van allerlei afgoden te ontdoen.

De Eeuwige geeft Zijn eniggeboren Zoon daarvoor ruimschoots de tijd.

Het is onjuist om de wederkomst van de Messias voor te stellen als een scenario waarbij slechts een klein overblijfsel behouden zal worden. Openbaring 7 geeft ons de ruimte om veel meer van God te verwachten. Het is immers Zijn wens dat alle mensen behouden worden.

Het verontrustende bericht dat de satan voor een korte tijd wordt losgelaten, wordt in de verzen 7-10 nader uitgelegd. Satan heeft geen schijn van kans!

Belangrijker is dat Johannes tronen in de hemel ziet, waarop bevoegden gaan zitten om het oordeel uit te spreken. Er wordt niet expliciet gezegd wie degenen zijn die op de tronen plaatsnemen, maar het gaat om heiligen die met onwrikbaar geloof gestreden hebben voor de Naam van hun Verlosser. Martelaars, die misschien wel onder vreselijke folteringën voor diezelfde Naam hun leven hebben gegeven.

Merk op dat niet de Eeuwige zelf het oordeel zal uitspreken, en dat ook niet Zijn eniggeboren Zoon dat zal doen, maar dat uit de dood opgewekte gelovigen dit oordeel zullen uitspreken. Heiligen, die zich niet door satan hebben laten misleiden, die ook niet het beest en zijn beeld hebben aanbeden, ook het merkteken niet hebben ontvangen op hun voorhoofd, maar hebben vastgehouden aan het Woord van God en aan het getuigenis van Zijn Zoon, onze Messias.

Hier wordt iets bemoedigends gezegd over heiligen die uit de dood worden opgewekt en als koningen zullen regeren samen met hun Messias, duizend jaren lang. Onze Messias is de aanvoerder van het immense leger dat eropuit trekt om de gehele aarde van zonde te reinigen.

Het is in mijn ogen erg onwaarschijnlijk om de terugkeer van de Messias te beschouwen als een kortstondig ogenblik. Alsof in een oogwenk vrede en gerechtigheid gerealiseerd worden. Wie zo denkt misleidt zichzelf, leest de Bijbel niet nauwkeurig genoeg en beziet de eindtijd als te kortstondig maar ook te rooskleurig.

Ik erken volmondig dat dit mijn eigen interpretatie is van Openbaring 20.

Maar er zijn meer plaatsen in de Briet Chadasja aan te wijzen waarin de aardse werkelijkheid ineens overspringt naar hemelse tijden op de nieuwe aarde. De Bijbel volstaat soms met het geven van hoofdzaken, met weglating van details waar wij vaak nieuwsgierig naar zijn.

Zalig zijn zij die bij de eerste opstanding mogen horen en gerechtigd zijn om als koningen te gaan heersen. Het zijn de helpers van de Messias. Maar dat is niet het hele verhaal.

Er zijn ook doden die niet opgewekt worden tot nieuw leven in deze periode van duizend jaar. Er is reden om de opgewekte doden bij de eerste opstanding zalig te verklaren. Want over hen heeft de tweede dood geen macht. Het zijn priesters van God en wellicht behorend tot het priestervolk dat door Mozes in Exodus wordt genoemd. Dat geldt zowel voor gelovige Joden als voor gelovige niet-Joden. De niet-opgewekte doden moeten wachten tot het tijdstip van het oordeel. Meer zegt de Schrift er niet over.

De korte tijd die satan wordt losgelaten correspondeert met het feit dat hij weet slechts over weinig tijd te beschikken. Satan wil een allerlaatste poging doen om het heilsplan van God te verijdelen en het volk Israël alsnog vernietigen. Ook gaat hij eropuit om de volken te misleiden die zich bevinden in de vier uiteinden van de aarde. Dat is hetzelfde als zeggen dat alle volken ter wereld gemobiliseerd worden om oorlog te voeren tegen Israël. Het is de oorlog van Gog en Magog, zoals beschreven in Ezechiël 38 en 39.

Ook vandaag maken wij reeds aanvallen op Israël mee, die een voorproef zijn van wat tijdens de oorlog van Gog en Magog zal gebeuren.

Maar een dergelijke strijd wordt ook beschreven in de eschatologische hoofdstukken 12-14 van Zacharia. Het gaat hier om een onafzienbare legermacht die vergeleken wordt met de ontelbare zandkorrels aan zee. Een onoverwinnelijk leger dus? Wij zullen zien.

Het leger trekt op over de volle breedte van de aarde en omsingelt de legerplaats van de heiligen en de heilige stad Jeruzalem. De strijd gaat ook werkelijk plaatsvinden, maar de uitslag staat van meet af aan vast. De Eeuwige staat niet toe dat een satanische legermacht Gods volk opnieuw zal onderdrukken, vernietigen of uitroeien.

In Openbaring 20:9 wordt ons de eindzege van God meegedeeld. Satan wordt definitief in de poel van vuur en zwavel geworpen. Het is de hel waarin het beest en de valse profeet zich reeds bevinden. Dat is immers het resultaat